

Publiskā uzstāšanās

Specializētā kursa programmas paraugs
vispārējai vidējai izglītībai

Publiskā uzstāšanās

Specializētā kursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai

Programmas paraugs ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Mācību satura izstrādi pirmsskolas, pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības pakāpē Projektā vadīja **Dace Namsone** un **Zane Oliņa**.

Programmas paraugu izstrādāja **Zane Bēķe** un **Inga Krišāne**. Izstrādē piedalījās **Elīna Apsīte**.

Programmas paraugu izvērtēja ārējā eksperte zinātniskā recenzente **Rīta Lūriņa**.

ISBN **978-9934-24-105-5**

Saturs

Ievads	4
Kursa mērķis un uzdevumi	4
Mācību saturs un ieteikumi mācību darba organizācijai	5
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	8
Mācību satura apguves norise	9
1. tematiskais modulis. Informatīva runa un uzstāšanās	9
2. tematiskais modulis. Pārliecināšanas runa un uzstāšanās	11
3. tematiskais modulis. Mākslinieciska runa un uzstāšanās	13
4. tematiskais modulis. Citas publiskas funkcijas un komunikācijas (diskusija, intervija, prezentācija)	15
PIELIKUMI	17
1. pielikums. Publiskas uzstāšanās prasmju attīstības dinamika atbilstoši satura apguvei	17
2. pielikums. Skolēna personīgo prasmju audita struktūras paraugs	19
3. pielikums. Skolēnam apgūstamo jēdzienu skaidrojums	20
4. pielikums. Snieguma līmeņu aprakstu paraugi	22
5. pielikums. Izziņas literatūra	27

Ievads

Specializētā kursa “Publiskā uzstāšanās” programmas (turpmāk – programma) paraugs ir veidots, lai palīdzētu skolotājiem īstenot Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumus Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) noteiktos plānotos skolēnam sasniedzamos rezultātus vispārīgajā līmenī kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā jomā un skolēnam sasniedzamos rezultātus vispārīgajā līmenī valodu mācību jomā (latviešu valoda).

Programmā iekļauti:

- kursa mērķis un uzdevumi;
- mācību saturs;
- mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni;
- ieteikumi mācību darba organizācijai;
- mācību satura apguves norise.

Programma veidota, paredzot, ka kursa apguvei vidējās izglītības pakāpē tiks atvēlētas 70 mācību stundas. Programmas paraugam ir ieteikuma raksturs. Skolotāji var izmantot šo programmu vai arī izstrādāt savu programmu atbilstoši standartā noteiktajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem. Specializētā kursa pamatā ir četros moduļos ietverta prasmju apguves sistēma, to īstenojot profesionālu situāciju simulācijās. Pielikumos pievienoti: publiskas uzstāšanās prasmju attīstības dinamika atbilstoši satura apguvei (1. pielikums), skolēna personīgo prasmju audita struktūras paraugs (2. pielikums), skolēnam apgūstamo jēdzienu skaidrojums (3. pielikums), snieguma līmeņu aprakstu paraugi (4. pielikums) un izziņas literatūras apkopojums (5. pielikums). Mācību satura apgūvē skolēns paplašinās un padziļinās iepriekš apgūtās zināšanas un prasmes prezentēšanā, teātra mākslā un mutvārdu runā, kā arī apgūs jaunas specifiskas prasmes. Kurša mācību satura apgūvē nav noteiktu priekšnosacījumu, tas paredzēts plašam interesentu lokam. Programmas skolotājs var būt ikviens kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas skolotājs. Kurša apguvei skolotājs pats izvēlas secību četru moduļu saturu īstenošanai atbilstoši iespējām un skolēnu vajadzībām.

Kursā “Publiskā uzstāšanās” skolēns apgūst specifiskas prasmes publiskas uzstāšanās situācijām dažādās auditorijās, padziļina izpratni par auditorijas pārvaldību atbilstoši nolūkam un realizē pašizpaušmi.

Kursa mērķis un uzdevumi

Publiskas uzstāšanās programmā skolēni apgūst divās mācību jomās – Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslu joma un Valodu joma (latviešu valoda) – ietvertos sasniedzamos rezultātus. Specializētā kursa “Publiskā uzstāšanās” mērķi ir: 1) pilnveidot publiskās uzstāšanās prasmes, lietojot mērķim atbilstošus izteiksmes līdzekļus lietišķas un zinātniskas prezentācijas, mākslinieciskas uzstāšanās, reglamentētu ceremoniju, svētku, cita veida runu un procesu vadīšanai auditorijā; 2) gūt pieredzi, publiski uzstājoties gan akustiski, gan izmantojot tehnoloģijas.

Specializētā kursa “Publiskā uzstāšanās” uzdevumi skolēnam ir:

- mērķtiecīgu vingrinājumu procesā attīstīt, nostiprināt un lietot savas publiskas uzstāšanās prasmes, pilnveidojot zināšanas un prasmes par verbālu, neverbālu un paraverbālu komunikāciju, kā arī tehnoloģiju pielietošanu uzstāšanās procesā;
- veidot ieradumu praktizēt artikulētu, skaidru, uztveramu runu un spēju mērķtiecīgi raidīt runu atbilstoši nolūkam;
- veidot ieradumu komunicēt un cieņpilni sadarboties ar auditoriju, ievērojot etiķeti un sabiedrībā pieņemtās uzvedības normas;
- piedzīvot auditorijas mijiedarbes procesus, veidojot kopīgu domāšanas un saprašanās telpu.

Sasniedzamie rezultāti specializētajā kursā "Publiskā uzstāšanās"

Kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā

K.V.1.6. Lieto aktiermeistarības (runas, kustību, iztēles) elementus un sadarbojas verbālā, paraverbālā un neverbālā komunikācijā radošu uzdevumu īstenošanai.

K.V.3.4. Lieto ikdienas kultūras un cilvēku savstarpējo attiecību novērojumus, spontanitāti un improvizāciju radošajos uzdevumos.

K.V.3.6. Lieto dažādus plānošanas paņēmienus, t. sk. resursu izvēli radoša uzdevuma veikšanai, eksperimentē, skaidro risinājuma izvēli. Reflektē un grupā pārrunā mākslinieciskos un praktiskos risinājumus radošu uzdevumu īstenošanas gaitai.

K.V.3.7. Vērtē un analizē savu un pārējo dalībnieku māksliniecisko sniegumu un/vai sadarbības rezultativitāti individuāli un/vai grupā veidotā radošā uzdevumā.

K.V.3.8. Akceptē viedokļu dažādību par mācību laikā iepazītiem mākslas darbiem un kultūras procesiem, radošo uzdevumu rezultātiem.

K.V.3.9. Piedzīvo jaunas, mākslinieciskas realitātes konstruēšanas pieredzi un pozitīvas emocijas pašizpaušmē.

K.V.3.10. Lieto skaidru, izteiksmīgu un pārliecinošu runu, mērķtiecīgus žestus, orientējas telpā un pārvalda savu ķermeni atbilstoši uzstāšanās mērķiem efektīvas publiskas uzstāšanās nodrošināšanai un sadarbībai ar auditoriju.

Valodu (latviešu) mācību jomā

VL.V.2.4. Atbildīgi, ievērojot ētikas normas, iesaistās saziņas situācijās, īpaši sociālajos medijos, prasmīgi un ar cieņu lietojot valodas līdzekļus. Labvēlīgi izturas pret saziņas partnera uzskatiem un pārliecību. Regulē savu lingvistisko uzvedību, lai īstenotu saziņas mērķus.

VL.V.3.1. Plāno, raksta un pilnveido noteiktam saziņas mērķim paredzētos dažādu žanru un stilu tekstus, veidojot tos gan individuāli, gan sadarbībā ar citiem.

VL.V.3.2. Atpazīst lietišķā stila tekstu veidus. Pēc noteiktiem paraugiem veido funkcionālajam stilam atbilstošus mutvārdu un rakstveida tekstus, izmantojot piemērotus valodas līdzekļus.

VL.V.3.3. Vērtē zinātnisko tekstu uzbūvi, specifiskos struktūras elementus un valodas līdzekļus, lai veidotu vienkāršas uzbūves un satura zinātniskā vai populārzinātniskā stila tekstus mācību vajadzībām.

VL.V.3.4. Rada atbilstoši saziņas situācijas mērķim emocionāli iedarbīgus tekstus, izmantojot dažādus stilistiskos un emocionāli ekspresīvos izteiksmes līdzekļus.

VL.V.3.5. Apzinās sava individuālā stila īpatnības un zina veidus, kā pilnveidot savu valodas prasmī.

VL.V.4.7. Uzlabo valodas lietojuma pareizību savā runā un rakstos, ievērojot latviešu literārās valodas pareizrakstības, pareizrūnas un interpunkcijas normas.

Mācību saturs un ieteikumi mācību darba organizācijai

Specializētā kursa mācību satura apguvē skolēns paplašinās un padziļinās iepriekš apgūtās zināšanas un prasmes prezentēšanā, teātra mākslā un mutvārdu runā, kā arī apgūs jaunas specifiskas prasmes, lai efektīvi īstenotu savu nolūku, publiski uzstājoties. Mācību satura apguvē svarīga skolēnu prasmju un spēju izpēte, pašvērtējums, perspektīvas izpratne. Vingrinoties dažādu profesionālo situāciju simulācijās, skolēns gūs priekšstatu par savu piemērotību izvēlētai profesionālajai karjerai, kā arī specifiskas prasmes dažādām ikdienas situācijām (piemēram, darba vai mediju intervijām, diskusiju, ceremoniju vadīšanai u.c.).

Specializētā kursa tematu apguvē paredzēti četru veidu plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti:

- ziņas – to apguve parāda skolēna zināšanu un izpratnes veidošanu par apgūstamo tematu, tās attiecas uz standartā plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem;
- prasmes – to apguvi skolēns demonstrē darbībā (piemēram, izpēta, diskutē, modelē, attēlo, raksta), kuru iespējams izmērīt;
- ieradumi – balstīti vērtībās, ko skolēns demonstrē darbībā; tos vērtē, novērojot skolēna darbību ilgākā laikposmā, īpaši situācijās, kuras ietver izvēles un patstāvīgas darbības iespējas;
- kompleks sasniedzamais rezultāts – to skolēns demonstrē darbībā, izmantojot iepriekšējā pieredzi un kursa laikā apgūto.

Mācību saturu, ievērojot sasniedzamos rezultātus un jomas specifisko saturu, ieteicams organizēt, respektējot skolotāja iespējas un mērķtiecīgi plānojot skolēnu spēju veicināšanu.

Kursa apguvē skolēns lieto iepriekš apgūtās publiskas uzstāšanās un teātra mākslas prasmes:

- ķermeņa plastikas pārvaldīšanu;
- mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšanu;
- orientēšanos fiziskajā telpā;
- orientēšanos skaniskajā telpā;
- sadarbību ar auditoriju;
- jaunradi;
- pašvadītu mācīšanos.

Uz šo prasmju un visā latviešu valodas mācību jomas saturā apgūtā bāzes attīsta jaunas prasmes:

- autentisku teksta un naratīvu/stāstu īstenošanu mutvārdu runā ar un bez skaņu pastiprinājuma tehnikas;
- ritmizētai un neritmizētai mutvārdu runai atbilstošas runas melodijas lietojumu;
- psihoemocionālo pārliecību;
- ķermeņa plastikas un vizuālā tēla veidošanu atbilstoši uzstāšanās nolūkam/mērķim un profesionālajai situācijai;
- uzstāšanās mērķim atbilstošu vizuālo un runas etiķeti;
- tehnoloģiju mērķtiecīgu lietojumu (piemēram, skaņu pastiprinājuma tehnikas, digitālas prezentācijas, uzskates materiāli, muzikāli un vizuāli noformējumi);
- ārtelpu un iekštelpu skanisku pārvaldību – izpratni par skaņas tehniskās kvalitātes nodrošinājumu.

Skolēna prasmju attīstības dinamika apkopota programmas parauga 1. pielikumā.

Kursa programmas paraugs veidots, ņemot vērā, ka tā apguve plānota kā daudzveidīga publiskas uzstāšanās prakse, dažādu mutvārdu runas tehniku iepazīšana atbilstoši uzstāšanās mērķim – informatīvai, pārliecināšanas, mākslinieciskai/svētku, citu publisku funkciju un komunikāciju situācijai. Iekļauta mērķtiecīga vingrināšanās un jaunu publiskās uzstāšanās tehniku un paņēmieni apguve procesā, attīstot skolēna jaunrades, sadarbības un pašvadītas mācīšanās caurviju prasmes un sniedzot mērķtiecīgu atbalstu, īpašu nozīmi pievēršot regulāram, sistemātiskam un jēgpilnam skolēna un skolotāja refleksijas procesam.

Kursa struktūra

Satura apguve plānota tematisku moduļu veidā. Skolotājam ieteicams izvēlēties moduļu apguves secību, ņemot vērā skolēnu vajadzības un skolas tehniskās un organizatoriskās iespējas.

Katrs tematiskais modulis ietver:

- runas un uzstāšanās veida iepazīšanu atbilstošajā tematikā: "Informatīva runa un uzstāšanās", "Pārliecināšanas runa un uzstāšanās", "Mākslinieciskā/svētku runa un uzstāšanās" vai "Citas publiskas funkcijas un komunikācijas (diskusija, intervija, prezentācija)";
- padziļinātu izpratnes veidošanu par vienu no galvenajām publiskas uzstāšanās prasmēm – vēstījuma nodošanu, tēla un lomas izveidi, naratīva/stāsta veidošanu, publiskās komunikācijas telpas pārvaldīšanu;

- prasmju apguvi konkrētā mācību uzdevumā, izmēģinot vienu vai vairākas no modulī piedāvātajām profesionālām situācijām (piemēram, informatīvu runu un uzstāšanos kā sporta sacensību komentētājam, ziņu diktoram vai sociālo tīklu video ziņas veidotājam);
- konkrētu tehnoloģiju izmantošanas prasmju apguvi – skaņas pastiprinājumam, telpas apgaismojumam, digitālas (slaidu) prezentācijas veidošanai, muzikāla noformējuma veidošanai.

Katrā tematiskajā modulī skolēns praktiski:

- vingrina/trenē runas aparātu, izpildot dažādus artikulācijas un runas vingrinājumus (piemēram, mēles “mežģus”);
- veic elpošanas vingrinājumus, apzinoties elpošanas nozīmi dzīvības procesos un mutvārdu runā;
- piedalās improvizācijas spēlēs, kas saistītas ar teksta veidošanu;
- veic treniņuzdevumus/vingrinājumus fiziskās un skaniskās telpas apguvei.

	1. modulis INFORMATĪVA RUNA UN UZSTĀŠANĀS	2. modulis PĀRLIECINĀŠANAS RUNA UN UZSTĀŠANĀS	3. modulis MĀKSLINIECISKA/ SVĒTKU RUNA UN UZSTĀŠANĀS	4. modulis CITAS PUBLISKĀS FUNKCIJAS UN KOMUNIKĀCIJAS (diskusija, intervija, prezentācija)	MUTVĀRDU REFLEKSIJA
Izpratnes veidošana par	vēstījumu	tēlu/paštēlu	naratīvu	publisko telpu	Pēc izvēles vienā no uzstāšanās veidiem reflektēt par savu prasmju attīstību kursa apguvē.
Specifiskās prasmes	retorikā	argumentācijā	vizuālajā etiķetē	runas etiķetē	
Tehnoloģiju lietošanas prasmes	skaņas pasti- prinājumam	digitālas (slaidu) prezentācijas veidošanā un demonstrēšanā	skaņas pasti- prinājumam un muzikālā noformējuma veidošanai	apgaismojuma organizēšanai	
Profesionālā situācija	sporta sacensību komentētājs; ziņu diktors; sociālo tīklu video ziņu veidotājs	skolotājs; pētnieks; advokāts/ jurists; mārketinga speciālists	pasākuma/ ceremonijas vadītājs; svētku runas teicējs; mākslinieciska priekšnesuma izpildītājs	diskusijas dalībnieks; diskusijas vadītājs/ moderators; intervētājs; gids	
Ieteicamais mācību stundu skaits	18	18	18	12	

Skolēns satura apguves dokumentēšanai veido savu prasmju attīstības dienasgrāmatu ar procesa aprakstiem un personīgu refleksiju. Ieteicamā skolēna personīgo prasmju audita struktūras paraugs pievienots 2. pielikumā. Satura apguves dokumentēšanu ieteicams apvienot ar citiem satura apguvei nepieciešamajiem skolotāja (tematiskā moduļa apguves norisi skolēnam, atgādnēs, jēdzienu skaidrojumi u. c.) un skolēna veidotajiem materiāliem (piemēram, patstāvīgas tematu izpētes “Kas ir retorika?”, “Kas ir naratīvs?” u. c.). Skolēnam apgūstamo jēdzienu skaidrojums pievienots 3. pielikumā.

Satura īstenošanā ieteicamas tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem (organizācijas vadītāju, viedokļu līderi, ziņu diktoru, sporta komentētāju, juristu, mārketinga speciālistu, reklāmas speciālistu, dzimtsarakstu nodaļas darbinieku, kultūras pasākumu vadītāju, gidu u. c.) publiskas uzstāšanās prasmju apguves pieredzes iepazīšanai.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Vērtēšanas veidi.

- **Formatīvā vērtēšana**, kas ir nepārtraukta ikdienas mācību procesa sastāvdaļa un nodrošina skolēnam un skolotājam atgriezenisko saiti par skolēna tā brīža sniegumu attiecībā pret plānotajiem sasniedzamajiem rezultātiem. Formatīvo vērtēšanu īsteno
 - skolotājs, lai noteiktu skolēna mācīšanās vajadzības un sniegtu papildu atbalstu skolēnam, plānotu un uzlabotu mācību procesu;
 - skolēns, lai uzlabotu mācīšanos, patstāvīgi vērtētu savu un citu skolēnu sniegumu.
- **Diagnosticējošā vērtēšana**, lai izvērtētu skolēna mācīšanās stiprās un vājās puses un noskaidrotu nepieciešamo atbalstu. Diagnosticējošo vērtēšanu īsteno skolotājs, lai noteiktu skolēna vajadzības un prasmes un plānotu turpmāko mācīšanās procesu.
- **Summatīvo vērtēšanu** īsteno skolotājs, lai rezumētu skolēna mācīšanās procesā (konkrētā temata noslēgumā) apgūto prasmju un zināšanu līmeni atbilstoši sasniedzamajiem rezultātiem.

Vērtēšanas aspekti/veidi	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas mērķi	Noteikt skolēna apgūtās zināšanas, izpratni, prasmes, vērtībās balstītus ieradumus un kompleksus sasniedzamos rezultātus, ievērojot, kādā līmenī (vispārējā vai optimālajā) skolēns apguvis kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas sasniedzamos rezultātus mācību procesa plānošanai un pilnveidei, mācību uzdevumu izvēlei.	Noteikt, kādus sasniedzamos rezultātus skolēns ir apguvis, lai tiktu sniegta atgriezeniskā saite starp skolēnu un skolotāju, kas uzlabotu skolēna sniegumu un palīdzētu skolotājam plānot turpmāko mācību procesu, veicinot skolēnu motivāciju mācīties, attīstīt pašvadītas mācīšanās prasmes, iesaistīties vērtēšanas procesā.	Noteikt skolēna apgūtos sasniedzamos rezultātus mācību rezultāta novērtēšanai un dokumentēšanai.
Mācību procesa norises laiks un biežums	Ieteicams specializētā kursa apguves sākumā.	Veic mācību procesa laikā. Skolotājs to organizē pēc nepieciešamības.	Veic tematiskā moduļa noslēgumā un specializētā kursa noslēgumā.
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību posmā plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti atbilstošajā apguves līmenī.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti mācīšanās posma laikā.	Saturu veido plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti tematiskā moduļa vai kursa apguves noslēgumā.
Uzdevumu veidi	Uzdevuma veidu skolotājs izvēlas atbilstoši plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem.	Uzdevumi, kas attīstīs un pilnveidos komplekso sasniedzamo rezultātu īstenošanai nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.	Sniegumu demonstrē darbībā.
Vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	Vērtēšanas formas: mutiski, rakstiski, praktiski vai kombinēti. Darbs ar informācijas avotiem, diskusija, gadījumu analīze, pētījums, stratēģiju izstrāde, jaunrades darba idejas īstenošanas plāns.		
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtēšanas objektivitātes nodrošināšanai. Kritēriji palīdz skolēnam labāk saprast uzdevumus un pilnveidot pašvadītas mācīšanās prasmes. Tos izstrādā skolotājs atbilstoši plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem. Kritēriju izstrādē vēlama iesaistīt skolēnus.		
Vērtējuma izteikšanas veids un dokumentēšana	Vērtējumu izsaka, dokumentē un komunicē atbilstoši mērķauditorijai (skolēns, skolotājs, vecāks), lai mērķtiecīgi atbalstītu skolēna mācīšanos. Vērtējumu var izteikt apguves līmeņos, procentos, punktos, ieskaitīts/neieskaitīts u. tml. sasniedzamajiem rezultātiem.	Vērtējumu izsaka 10 ballu skalā atbilstoši plānotajiem skolēnam sasniedzamajiem rezultātiem.	

Vērtēšanas mērķim šajā kursā jābūt vēršam uz skolēna personīgo prasmju attīstību un procesa apzinātību.

Ieteicams katra tematiskā moduļa satura apguvi atbalstīt ar formatīvu vērtēšanu (atgriezenisko saiti, prasmju attīstības vērtējumu procentuāli) un noslēgt ar praktiska kompleksa snieguma summatīvu vērtēšanu. Vērtēšanai ieteicams veidot snieguma līmeņa aprakstus, izmantojot šajā programmas paraugā ievietoto prasmju attīstības dinamikas apkopojumu, pielāgojot konkrētajai mācību procesa nepieciešamībai. Var izmantot katram satura apguves modulim pievienotos snieguma līmeņu aprakstus (pievienoti 4. pielikumā).

Kursa noslēgumā ieteicams summatīvs vērtējums par gala demonstrējumu vienā no tematiskajos moduļos apgūtajiem uzstāšanās veidiem, skolēnam reflektējot par savu pieredzi kursa programmas apgūvē un atzīmēto prasmju attīstības dienasgrāmatā (portfolio).

Mācību satura apguves norise

1. tematiskais modulis. INFORMATĪVA RUNA UN UZSTĀŠANĀS

Mērķis: iepazīt vēstījuma nozīmi publiskā runā, pētot retorikas pamatjautājumus un apgūstot ķermeņa pārvaldību informatīvā uzstāšanās norisē profesionālās situācijās.

Kompleksais sasniedzamais rezultāts: īsteno informatīvu priekšnesumu izvēlētā profesionālā situācijā (ziņu diktors, sporta komentētājs, sociālo tīklu video ziņas veidotājs), demonstrējot ķermeņa pārvaldību (atbrīvotība, poza, žesti, mīmika), vēstījuma uztveramību un atbilstību mērķim, kā arī procesa apzinātību refleksijā. (K.V.1.6.; K.V.3.4.; K.V.3.10; VL.V.2.4.; VL.V.3.2.; VL.V.3.5.; VL.V.4.7.)

Jēdzieni – autentiska runa, balss raidīšana, fiziskā telpa, informatīva uzstāšanās, komunikācija, profesionālā situācija, retorika, runas melodija, skaniskā telpa, skaņas pastiprinājums, vēstījums.

Mācību satura apguves norise

Ieteicamā norise	Darbību secība
Salīdzina dažādu runu piemērus un nosaka vēstījuma mērķi.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās ķermeņa atbrīvotības un koncentrēšanās uzdevumos. • Klausās un skatās dažādu runu video un/vai klātienes piemērus, nosaka runas mērķi. • Konstatē/nosaka/definē/formulē informatīvas runas pazīmes. • Sagatavo līdz trim minūtēm garu informatīvu runu par paša izvēlētu vai klasesbiedru piedāvātu tematu/priekšmetu/aktualitāti un to demonstrē auditorijai klasē. • Reflektē par savu sniegumu.
Gūst ieskatu retorikā un retorikas vēsturē.	<ul style="list-style-type: none"> • Pieejamajos informācijas avotos patstāvīgi iepazīst retoriku un tās vēsturi. • Iepazīstas ar antīkās kultūras slavenāko oratoru runu piemēriem. • Iepazīstas ar retorikas skaidrojumiem pieejamajās vārdnīcās un izveido savu retorikas definīciju. • Izpēta retorikas jēdziena mainību laikā un daudznozīmību mūsdienās. • Vingrinās fiziskās un skaniskās telpas apgūvē.
Izvēlas savas uzstāšanās profesionālo situāciju un tematu un uzsāk tā sagatavošanu.	<ul style="list-style-type: none"> • Pēc savām interesēm/sabiedrības aktualitātēm izvēlas savas informatīvās runas tematu, mērķauditoriju un savu "lomu" (es kā: skolēns paštēlā/diktors, komentētājs u. c.) • Provizoriski izpēta iespējamo mērķauditoriju. • Izveido runas plānu. • Atbilstoši iecerētajam runas plānam veido runas tekstu. • Vingrinās partnerībā un sadarbībā ar auditoriju.

Ieteicamā norise	Darbību secība
Paredz un izmēģina tehnoloģijas savas uzstāšanās pilnveidošanai.	<ul style="list-style-type: none"> Zinot mērķauditorijas apjomu, uzstāšanās vietu, plāno skaņu pastiprinošu tehnoloģiju izmantošanu/neizmantošanu. Zinot mērķauditorijas vajadzības, intereses, vecumposmu u. c. parametrus, plāno vizuālu, audiālu, audiovizuālu materiālu prezentēšanu savas runas papildināšanai. Vingrinās balss raidīšanā auditorijā un ķermeņa plastikas (mīmika, žesti) lietojumā Vingrinās tehnoloģiju (mikrofonu, megafonu) izmantošanā skaņas pastiprināšanai.
Izmēģina, eksperimentē un uzlabo savu uzstāšanos.	<ul style="list-style-type: none"> Patstāvīgi izmēģina savu iecerēto runu. Pēc kopējas vienošanās demonstrē savu runu un tehnoloģiju izmantošanu klasesbiedru grupai un/vai skolotājam. Izvēlas pieņemt/nepieņemt klasesbiedru un skolotāja ieteikumus uzstāšanās uzlabošanai, savu izvēli pamato un pieņem lēmumu par uzstāšanās gala variantu. Vingrinās artikulācijas, dikcijas nostiprināšanā.
Demonstrē savu sniegumu auditorijai.	<ul style="list-style-type: none"> Uztājas ar sagatavotu informatīvo runu auditorijai klasē, skolā vai plašākā mērogā. Reflektē par savu sniegumu un tā veidošanas procesu.
Vērtē savu un klasesbiedru sniegumu.	<ul style="list-style-type: none"> Pārrunā ar klasesbiedriem un skolotāju informatīvo runu piemērus. Veic pašvērtējumu un vērtē klasesbiedru sniegumu. Dalās ar uzstāšanās sagatavošanas procesa pieredzi, kas fiksēta prasmju attīstības dienasgrāmatā.
Atzīmē savas darbības prasmju attīstības dienasgrāmatā (portfolio).	

Ieteicamie metodiskie avoti

Izziņas literatūra	Digitāli materiāli
<ul style="list-style-type: none"> Alekse, I. <i>Runāt prasme</i>. Rīga: RaKa, 2003. Apele, A. <i>Runas māksla</i>. Rīga: Zvaigzne, 1982. Apele, A. <i>Prasme runāt publiski</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011. Apsalons, E. <i>Valodas lietojuma loģika</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011. Aristotelis. <i>Runas māksla. Rētorika</i>. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020. Bredberijs, E. <i>Izcilas prezentācijas prasmes</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. Brēdemeiers, K. <i>Melnā retorika</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. Daudziņa, Z. <i>Aktiera runa 21.gadsimta latviešu teātrī</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2022. Dārlinga, D. L. <i>Mode, tērps un veiksmē</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005. Dobelli, R. <i>Skaidrās domāšanas māksla</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014. Dobelli, R. <i>Gudrās rīcības māksla</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015. Geikina, S. <i>Retorikas pamati</i>. Rīga: RaKa, 2003. Hindls, T. <i>Prasme uzstāties</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000. Mendziņa, Dz. <i>Vārds, doma, runa</i>. Rīga: Sol Vita, 2004. <i>Runā raiti! Skaitāmpanti</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 1996. 	<ul style="list-style-type: none"> Attīsti savas komunikācijas un prezentācijas prasmes! [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=IHdJr2l1N7o Publiskā runa. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Publiskā_runa PUPA LVA metodikas skolas izdevums latviešu valodas skolotājiem diasporā. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://maciunmacies.valoda.lv/wp-content/uploads/2020/03/PUPA-4-2019.pdf Retorika. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/54124 Runa. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Runa Teātra māksla 1.–9. klasei. Mācību un metodiskais līdzeklis (specifiskie vingrinājumi tematam «Runa» mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšana nr. 106.–127. un citās prasmju sadaļās piedāvātie vingrinājumi). [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://mape.gov.lv/catalog/materials/8DF03C1B-12D3-4CC2-BD56-5C91BF95B7A9/view?preview=ED9E1809-D7A5-4F50-9C75-E599444EEA55 5 dažādi publiskās uzstāšanās veidi. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://ahaslides.com/lv/blog/types-of-public-speaking/

2. tematiskais modulis. PĀRLIECINĀŠANAS RUNA UN UZSTĀŠANĀS

Mērķis: iepazīt tēla veidošanas nozīmi publiskā runā, pilnveidojot argumentācijas un digitālas (slaidu) prezentācijas veidošanas prasmes un apgūstot sadarbības ar auditoriju iespējas.

Kompleksais sasniedzamais rezultāts: īsteno sadarbības ar auditoriju un argumentācijas prasmes, uzstājoties ar pārliecināšanas runu izvēlētajā profesionālā situācijā (skolotājs, pētnieks, advokāts, mārketinga speciālists), pārvalda skanisko telpu, izmanto oriģinālus izteiksmes līdzekļus runas un tēla veidošanai, reflektē par apzināto procesu. (K.V.1.6.; K.V.3.4.; K.V.3.10.; VL.L.3.1.; VL.V.3.3.; VL.V.3.5.)

Jēdzieni – argumentācija, demonstrējums, lifta runa (elevator pitch), tēls, paraverbāls, paštēls, pārliecināšanas uzstāšanās, prezentācija, psihoemocionālā pārliecība.

Mācību satura apguves norise

Ieteicamā norise	Darbību secība
Salīdzina dažādu runu piemērus un nosaka vēstījuma mērķi.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās sadarbībā, partnerībā. • Klausās un skatās dažādu runu video un/vai klātienē piemērus, nosaka runas mērķi. • Konstatē/nosaka/definē/formulē pārliecināšanas runas pazīmes. • Pārrunā psihoemocionālo stāvokļu nozīmi publiskās uzstāšanās situācijās, paraverbālo komunikāciju. • Vingrinās runāt dažādās emocijās.
Iepazīstas ar lifta runu (elevator pitch).	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās spontanitātē un psihoemocionālās pārliecības attīstošos vingrinājumos. • Patstāvīgi meklē informāciju dažādos avotos par lifta runu. • Vingrinās lifta runā. • Pārrunā savu pieredzi lifta runas vingrinājumā un patstāvīgi iepazīst dažādu lifta runu piemērus. • Sagatavo un izmēģina minūtes garu pārliecināšanas runu par paša izvēlētu vai klasesbiedru piedāvātu tematu/aktualitāti un demonstrē to auditorijai klasē. • Reflektē par savu sniegumu.
Izvēlas savas uzstāšanās profesionālo situāciju un tematu un uzsāk tā sagatavošanu.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās spontanitātē un psihoemocionālās pārliecības attīstošos vingrinājumos. • Pēc savām interesēm/sabiedrības aktualitātēm izvēlas savas pārliecināšanas runas tematu, mērķauditoriju un savu "lomu" (skolotājs, pētnieks, advokāts, mārketinga speciālists). • Provizoriski izpēta iespējamo mērķauditoriju. • Izveido runas un uzstāšanās plānu. • Sagatavo argumentus sava viedokļa pamatošanai un mērķauditorijas pārliecināšanai. • Atbilstoši iecerētajam uzstāšanās plānam veido runas tekstu.
Paredz un izmēģina tehnoloģijas savas uzstāšanās pilnveidošanai.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās improvizācijā. • Iepazīst vizuālo/audiovizuālo materiālu un digitālo (slaidu) prezentāciju pamatprincipus. • Prognozē prezentācijas vizuālu/audiovizuālu u. c. materiālu lietošanu. • Veido prezentācijas slaidus un izvēlas vēl citus ar tehnoloģijām saistītus komunikācijas līdzekļus. • Pāru darbā iepazīst klasesbiedra veikumu, pārrunā, koriģē savas darbības, lai runa būtu efektīva un pārliecinoša.

Ieteicamā norise	Darbību secība
Izmēģina, eksperimentē un uzlabo savu uzstāšanos.	<ul style="list-style-type: none"> Patstāvīgi izmēģina savu iecerēto runu un uzstāšanos. Pēc kopējas vienošanās demonstrē savu runu un vizuālos materiālus klasesbiedriem vai to grupai un skolotājam. Izvēlas pieņemt/nepieņemt klasesbiedru un skolotāja ieteikumus runas un uzstāšanās uzlabošanai, savu izvēli pamato un pieņem lēmumu par uzstāšanās gala variantu. Vingrinās elpošanas pārvaldībā un lai koncentrētos.
Demonstrē savu sniegumu auditorijai.	<ul style="list-style-type: none"> Uztājas ar sagatavoto pārliecināšanas runu auditorijai klasē, skolā vai plašākā mērogā. Reflektē par savu sniegumu.
Vērtē savu un klasesbiedru sniegumu.	<ul style="list-style-type: none"> Pārrunā ar klasesbiedriem un skolotāju dzirdētās pārliecināšanas runas, redzētās uzstāšanās. Veic pašvērtējumu un vērtē klasesbiedru sniegumu. Dalās ar uzstāšanās sagatavošanas procesa pieredzi, kas atzīmēta prasmju attīstības dienasgrāmatā.
Atzīmē savas darbības prasmju attīstības dienasgrāmatā (portfolio).	

Ieteicamie metodiskie avoti

Izziņas literatūra	Digitāli materiāli
<ul style="list-style-type: none"> Aristotelis. <i>Runas māksla. Rētorika</i>. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020. Denijs, R. <i>Prasme sazināties un uzstāties</i>. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2002. Glāsa, L. <i>Ķermeņa valoda</i>. Rīga: Valters un Rapa, 2005. Kramiņš, E. <i>Retorikas rokasgrāmata. Runāsim skaidri, spilgti, iedarbīgi!</i> Rīga: BA Turība, 2016. Mencels, V. <i>Retorika</i>. Rīga: BALTA eko, 2002. Mencels, V. <i>Retorika: prasme brīvi un pārliecinoši runāt</i>. Rīga: De Novo, 2002. 	<ul style="list-style-type: none"> Datorika. Pamatkursa programmas paraugs vispārējai vidējai izglītībai/Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un resursi (50. lpp.). [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://mape.gov.lv/catalog/materials/133CCA29-CC81-4F6A-A4A9-AODDAFBDECE8/view?preview=D18DAF89-6B6D-477F-8188-8DA47F72656F Ivanovs, A. Vizuālā komunikācija prezentācijās. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.slideshare.net/r6vsk/par-prezentciju Kā veidot prezentāciju? [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=3Csg78VUb6c Lietīšķā etiķete. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.zrkac.lv/picdown/skolam/20131701_dokumenti_lejupladei/Lietiska_etikete.pdf Prezentāciju veidošana. Powerpoint: Animācija, slaida šablons. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=cuMFOnKTvjM Publiskas uzstāšanās prasme. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: http://www.daskalo.com/effectivecommunication/files/2018/05/SKILLS-TO-PRESENT.pdf

3. tematiskais modulis. MĀKSLINIECISKA RUNA UN UZSTĀŠANĀS

Mērķis: iepazīt naratīva un mākslinieciska pārdzīvojuma nozīmi publiskās uzstāšanās procesā, pilnveidojot mākslinieciskas runas, muzikāla noformējuma un vizuālās etiķetes prasmes.

Kompleksais sasniedzamais rezultāts: īsteno māksliniecisku priekšnesumu izvēlēta publiskā situācijā (pasākuma/ceremonijas vadītājs; svētku runas teicējs; mākslinieciska teksta/priekšnesuma izpildītājs) un reflektē par māksliniecisko procesu. (K.V.1.6., K.V.3.4., K.V.3.6.; K.V.3.7.; K.V.3.9.; VL.L.3.2.; VL.V.3.4.; VL.L.3.5.)

Jēdzieni – muzikālais noformējums, naratīvs, vizuālā etiķete.

Mācību satura apguves norise

leteicamā norise	Darbību secība
Salīdzina dažādu svētku, pasākumu runu/uzrunu piemērus un nosaka vēstījuma mērķi.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās iztēli attīstošos uzdevumos. • Klausās un skatās dažādu runu/uzrunu video un/vai klātienes piemērus, nosaka runas mērķi. • Konstatē/nosaka/definē/formulē mākslinieciskas/svētku runas iezīmes. • Pamato dažādu runu/uzrunu emocionālo ekspresiju atkarībā no mērķa (apsveikt, izklaidēt, uzjautrināt, vadīt ceremoniju, uzmundrināt u. tml.)
Iepazīst naratīva būtību.	<ul style="list-style-type: none"> • Patstāvīgi pēta pieejamo informāciju par naratīvu. • Pārrunā savas izpētes rezultātus. • Iepazīst populārākos naratīvus dažādos kultūras piemēros. • Salīdzina naratīva un autentiska stāsta kopīgo un atšķirīgo. • Vingrinās autentiska stāsta sacerēšanā, improvizācijā.
Iepazīstas ar dažādiem māksliniecisko/svētku runu, priekšnesumu veidiem.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās ritmizēta un neritmizēta teksta runā, runas melodijas īstenošanā. • Nosaka un definē dažādus runu/uzrunu stilus pēc to emocionālās ekspresijas: oficiālais, svinīgais, sirsnīgais, humoristiskais, ironiskais, reglamentētais, neformālais/brīvais u. c. • Patstāvīgi pēta medijos pieejamās oficiālās svinīgās, uzrunas, apsveikumus, izklaidējoša rakstura runas, kultūras pasākumu vadītāju uzrunas, mākslinieciskus priekšnesumus u. tml. • Grupās pārrunā medijos iepazīto runu, uzstāšanos piemērus. • Modelē un izmēģina dažādas svētku runas, mākslinieciskas uzstāšanās klases, skolas vai citiem pasākumiem.
Izvēlas savas uzstāšanās profesionālo situāciju un tematu un uzsāk tā sagatavošanu.	<ul style="list-style-type: none"> • Atkarībā no savām interesēm/sabiedrības/skolas/plašāka mēroga aktualitātēm un vajadzībām izvēlas savas mākslinieciskās/svētku runas vai priekšnesuma tematu, mērķauditoriju un savu "lomu" (pasākuma/ceremonijas vadītājs, apsveikuma teicējs, mākslinieciska teksta izpildītājs u. tml.) • Provizoriski izpēta iespējamo mērķauditoriju. • Pārdomā uzstāšanās fokusu, akcentus; ar kādiem izteiksmes līdzekļiem tiks veidots pārsteigums/mākslinieciski emocionāls pārdzīvojums. • Izveido uzstāšanās plānu. • Veido runas tekstu un prognozē uzstāšanās papildu izteiksmes līdzekļus.
Paredz un izmēģina tehnoloģijas savas uzstāšanās pilnveidošanai.	<ul style="list-style-type: none"> • Izmēģina uzstāšanās vizuālos/audiālos/audiovizuālos un skaņas pastiprinājuma līdzekļus. • Veido muzikālo noformējumu un organizē atbilstošu apgaismojumu.

Ieteicamā norise	Darbību secība
Izmēģina, eksperimentē un uzlabo savu uzstāšanos.	<ul style="list-style-type: none"> Izmēģina savu iecerēto uzstāšanos individuāli. Veido uzstāšanās situācijai atbilstošu vizuālo tēlu. Uzlabošanas nolūkā demonstrē savu uzstāšanos klasesbiedru grupai un/vai skolotājam. Papildina savu uzstāšanos ar mākslinieciskiem izteiksmes līdzekļiem.
Demonstrē savu sniegumu auditorijai.	<ul style="list-style-type: none"> Uztājas/demonstrē/atklāj pasākumu ar sagatavoto māksliniecisku/svētku runu/priekšnesumu klasē, skolā vai citā situācijā. Reflektē par savu sniegumu.
Vērtē savu un klasesbiedru sniegumu.	<ul style="list-style-type: none"> Ar klasesbiedriem un skolotāju pārrunā uzstāšanās sagatavošanās procesu un demonstrējumu. Veic pašvērtējumu un vērtē klasesbiedru sniegumu. Dalās ar uzstāšanās sagatavošanas procesa pieredzi, kas atzīmēta prasmju attīstības dienasgrāmatā.
Atzīmē savas darbības prasmju attīstības dienasgrāmatā (portfolio).	

Ieteicamie metodiskie avoti

Izziņas literatūra	Digitāli materiāli
<ul style="list-style-type: none"> Freimanis, I. <i>Laiks. Laikmets. Mode</i>. Rīga: Madris, 1998. Gibson, R. <i>Tērpi un maskas</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997. Laipniece, I. <i>Teātra māksla 7.–9. klasei</i>. Autorizdevums, 2022. Jansons, J. A. <i>Latviešu masku gājieni</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010. Parute, E. <i>Stila un modes enciklopēdija</i>. Rīga: Jumava, 2013. Pigita, G. <i>Maskas un tērpi</i>. Rīga: Kontinents, 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> Stilistika. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/11-klase/valodas-funkcionalie-stili-8098/re-cef0dda0-5e85-4964-8872-da6672b5ec74 Stilistika. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.slideshare.net/uzdevumilv/pp-02-lv06emocionaliekspresiviestili Valodas emocionāli ekspresīvie stili. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/6-klase/stilistika-9560/re-ffe1a8eb-c120-464b-b410-8b73fe7a9bc0

4. tematiskais modulis. CITAS PUBLISKAS FUNKCIJAS UN KOMUNIKĀCIJAS (diskusija, intervija, prezentācija)

Mērķis: iepazīt specifisku uzstāšanos nosacījumus publiskajā telpā, runas etiķetes nozīmi dažādās komunikācijas situācijās – diskusijā, pasākumu moderēšanā, intervijā un gida darbā.

Kompleksais sasniedzamais rezultāts: īsteno publiskas uzstāšanās uzdevumu izvēlēta komunikācijas situācijā (diskusijas dalībnieks, diskusijas vadītājs/moderators, intervētājs, gids) un reflektē par notiekošo procesu. (K.V.1.6.; K.V.3.4.; K.V.3.7.; K.V.3.8.; V.L.V.2.4.; V.L.V.3.1.; V.L.V. 3.4.; V.L.V.3.5.)

Jēdzieni – *debates, diskusija, gids, moderators, runas etiķete, runas higiēna, publiska ārtelpa, publiska telpa.*

Mācību satura apguves norise

Ieteicamā norise	Darbību secība
Vēro un vērtē dažādas diskusiju, moderatoru, intervētāju un gidu darba piemērus plašsaziņas līdzekļos/medijos un/vai klātienē.	<ul style="list-style-type: none"> • Pārrunā savu pieredzi dažādās komunikācijas situācijās skolā mācību procesā un/vai ārpus skolas. • Klausās, skatās un pēta publiskas diskusijas, intervijas, moderatoru un gida darbu. • Konstatē nosaka/definē/formulē katras komunikācijas situācijas pazīmes.
Piedzīvo profesionālo situāciju.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās spontanitātē. • Izmēģina dažādas “lomas” diskusijā – kā dalībnieks un vadītājs. • Izmēģina dažādas “lomas” intervijā – kā vadītājs un intervējamais. • Iejūtas gida “lomā”. • Reflektē par savu pieredzi un pārrunās salīdzina savu pieredzi ar citur novēroto.
Gūst ieskatu runas higiēnā un etiķetē un to vēsturē.	<ul style="list-style-type: none"> • Iepazīst runas higiēnas pamatprincipus. • Iepazīst etiķetes vēsturi un etiķetes pamatprincipus. • Pārrunā runas etiķetes piemērus iepriekš iepazītās komunikācijas situācijās. • Veido savu etiķetes kodeksu publiskas uzstāšanās praksei turpmākajai dzīvei.
Izvēlas savu profesionālo situāciju norises sagatavošanai kā diskusijas vadītājs/moderators, intervētājs vai gids.	<p>Izvēlas savu demonstrējuma veidu. Plāno tā īstenošanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diskusijas vadītājs/moderators sagatavo diskusijas norisi; • diskusijas dalībnieks sagatavo savu viedokli diskusijai; • intervētājs sagatavo intervijas plānu; • gids sagatavo programmu.
Sagatavo/precizē/konkretizē izvēlētas profesionālās situācijas norises scenāriju/plānu.	<ul style="list-style-type: none"> • Izmēģina savu plānu grupā/pārī. • Iztērtē plānotā īstenošanu, uzklausa citu ieteikumus, korigē savu plānu. • Vingrinās sadarbībā un partnerībā.
Paredz un izmēģina tehnoloģijas savai profesionālās situācijas norisei.	<ul style="list-style-type: none"> • Vingrinās telpas pārvaldībā. • Organizē apgaismojumu telpas iekārtojumam. • Vingrinās skaņas pastiprinājuma, skaņu ierakstu tehnoloģiju lietošanā.
Uzlabo savas sagatavotās profesionālās situācijas norises scenāriju.	<ul style="list-style-type: none"> • Izmēģina savu darbību diskusijā, intervijā vai gida programmā. • Pēc vajadzības uzlabo savu plānu un korigē darbības.

Ieteicamā norise	Darbību secība
Realizē savu sagatavoto profesionālās situācijas norisi.	<ul style="list-style-type: none"> • Demonstrē sagatavoto darbību diskusijā, intervijā vai gida darbā. • Reflektē par savu sniegumu.
Vērtē savu un klasesbiedru veikumu.	<ul style="list-style-type: none"> • Ar klasesbiedriem un skolotāju pārrunā sagatavošanās procesu un demonstrējumu. • Veic pašvērtējumu un vērtē klasesbiedru sniegumu. • Dalās ar uzstāšanās sagatavošanas procesa pieredzi, kas atzīmēta prasmju attīstības dienasgrāmatā.
<p>Atzīmē savas darbības prasmju attīstības dienasgrāmatā (portfolio). Veic savas pieredzes apkopojumu.</p>	

Ieteicamie metodiskie avoti

Izziņu literatūra	Digitāli materiāli
<ul style="list-style-type: none"> • Apsalons, E. <i>Komunikācijas kompetence. Kā saprasties un veidot attiecības</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2013. • Bono, E. <i>Sešas domāšanas cepures</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2021. • Diksone, A. <i>Grūtās sarunas</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007. • Gibsone, R. <i>Tērpi un maskas</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997. • Jansons, J. A. <i>Latviešu masku gājieni</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010. • Ozola, E., Plaudis, J. A. <i>Mīmika un žesti</i>. Rīga: Jumava, 2016. • Pīgita, G. <i>Maskas un tērpi</i>. Rīga: Kontinents, 2006. • Pīzi, A., Pīzi, B. <i>Ķermeņa valoda: kā atminēt sarunbiedra domas pēc viņa stājas un kustībām</i>. Rīga: Jumava, 2006. 	<ul style="list-style-type: none"> • Astoņi soļi padziļinātai diskusijai. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: http://www.ascd.org/publications/educational_leadership/apr20/vol77/num07/Eight_Steps_to_Teaching_In-Depth_Discussion_Skills.aspx • Diskusija. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/latviesu-valoda/11-klase/publiska-runa-7950/re-dc2f96ca-ad21-4f2e-a530-192b2ad6ad18 • Diskusijas. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/temas/diskusijas/ • Diskusija un argumentēšana. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.lu.lv/en/studijas/studentu-sadzive/psihologa-atbalsts/ieteikumi-studijas/studiju-prasmes/diskusija-un-argumentesana/ • Gids. Profesiju pasaule. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.profesijupasaule.lv/gids • Labākais veids, kā novērtēt diskusijas. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/apr20/vol77/num07/A-Better-Way-to-Assess-Discussions.aspx • Metodiski materiāli/Teātris: teorija, prakse, pieredze. Latvijas Kultūras akadēmija. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://lka.edu.lv/lv/gribu-studet-akademija/talakizglitiba/metodiskie-materiali/ • Moderēšana & informācijas strukturēšana. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://metodes.lv/moderesana-informacijas-strukturesana • Protokolu spēks taisnīgumam. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/apr20/vol77/num07/The-Power-of-Protocols-for-Equity.aspx • Skatuves runa: Balss higiēna. Rīgas Interesu izglītības centrs. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=7DjGaUR-FAE • Trīs labākas tiešsaistes diskusiju stratēģijas. [tiešsaiste; skatīts 2023. g. 19. martā]. Pieejams: http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/apr20/vol77/num07/Three-Strategies-for-Better-Online-Discussions.aspx

PIELIKUMI

1. pielikums. Publiskas uzstāšanās prasmju attīstības dinamika atbilstoši satura apgūvei

Prasmju grupas	1. modulis Informatīva runa un uzstāšanās	2. modulis Pārliecināšanas runa un uzstāšanās	3. modulis Mākslinieciska/svētku runa un uzstāšanās	4. modulis Citas publiskas funkcijas un komunikācijas (diskusija, intervijs, prezentācija)	Mutvārdu refleksija
Ķermeņa plastikas pārvaldīšana.	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – informēt – un tās neitrālajam raksturam (oficiālais).	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – pārliecināt, rosināt, aicināt, aizstāvēt – un tās stilistiski emocionālajai ekspresijai.	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – uzrunāt svētkos, izklaidēt, iedvesmot, vadīt pasākumu – un tās stilistiski emocionālajai ekspresijai (oficiāli, svinīgi, sirsnīgi).	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – intervēt, diskutēt, vadīt diskusiju, prezentāciju –, pielāgojot ķermeņa plastiku atbilstoši situācijai.	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši mērķim, pielāgojot ķermeņa plastiku arī neprognozētās mainīgās uzstāšanās situācijās.
Mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšana.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – informēt – un tās neitrālajam raksturam.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – pārliecināt, rosināt, aicināt, aizstāvēt – un tās stilistiski emocionālajai ekspresijai. Individualizē runu atbilstoši tēlam/paštēlam.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – uzrunāt svētkos, izklaidēt, iedvesmot, vadīt pasākumu – un tās stilistiski emocionālajai ekspresijai (oficiāli, svinīgi, sirsnīgi). Individualizē runu atbilstoši tēlam/paštēlam.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – intervēt, diskutēt, vadīt diskusiju, prezentāciju –, pielāgojot mutvārdu runu atbilstoši situācijai. Ievēro runas etiķeti. Skaidro savas runas higiēnu.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim, pielāgojot mutvārdu runu arī neprognozētās mainīgās uzstāšanās situācijās.
Orientēšanās fiziskajā telpā.	Uzstāšanās laikā izmanto telpas priekšplānu un izvēlas vietu, lai visefektīvāk raidītu informāciju publikai.	Uzstāšanās laikā izmanto telpas priekšplānu, vidusplānu, variējot savu atrašanās vietu arī attiecībā pret tehniskajiem uzskates līdzekļiem (digitāla prezentācija uz ekrāna u. c.), ja tādas izmanto.	Izmanto telpas priekšplānu, vidusplānu, dibenplānu, variējot savu atrašanās vietu, lai visefektīvāk raidītu vēstījumu publikai un nodrošinātu nepieciešamo redzamību apgaismojumā.	Izmanto visus telpas plānus (priekšplānu, vidusplānu, dibenplānu) atbilstoši situācijai un apgaismojumam, nodrošinot optimālu redzamību un sadarbību ar auditoriju.	Izmanto visus telpas plānus atbilstoši situācijai, pielāgojot telpas izjūtu arī neprognozētās mainīgās situācijās.

Prasmju grupas	1. modulis Informatīva runa un uzstāšanās	2. modulis Pārliecināšanas runa un uzstāšanās	3. modulis Mākslinieciska/svētku runa un uzstāšanās	4. modulis Citas publiskas funkcijas un komunikācijas (diskusija, intervijs, prezentācija)	Mutvārdu refleksija
Orientēšanās skaniskajā telpā.	Izmanto balss iespējas (dīkciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) atbilstoši telpas ietilpībai un auditorijas apjomam (klātesošo cilvēku skaitam un telpas aizpildījumam).	Izmanto balss iespējas (dīkciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) un balss iespēju variācijas atbilstoši telpas ietilpībai vai situācijai ārtelpā, iekštelpā un tēlam/paštēlam. Lieto skaņas pastiprinošu tehniku, ievērojot tās specifiku.	Variē balss iespējas (dīkciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) atbilstoši telpas ietilpībai un auditorijas apjomam. Pielāgo runas izteiksmi atbilstoši tās stilistiski emocionālajai ekspresijai (oficiālais, svinīgais, sirsnīgais).	Variē balss iespējas atbilstoši komunikācijas situācijai un partneru/auditorijas vietai telpā.	Pārvalda skanisko telpu, pielāgojot balss iespējas konkrētajai komunikācijas situācijai iekštelpā/ārtelpā. Pielāgo balsi arī neprognozētās/negaidītās situācijās.
Sadarbība ar auditoriju.	Uzstāšanos velta auditorijai, komunicē ar to uzstāšanās laikā.	Sadarbojas ar auditoriju uzstāšanās laikā, demonstrējot psihoemocionālo pārliecību un realizējot runas mērķi, izmanto sadarbības veicināšanai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, kas nodrošina auditorijas uzmanību.	Sadarbojas ar auditoriju uzstāšanās laikā, realizējot runas mērķi, un izmanto sadarbības veicināšanai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, kas nodrošina nemitīgu auditorijas uzmanību.	Sadarbojas partnerībā/grupā un ar auditoriju, realizējot komunikācijas mērķi.	Sadarbojas partnerībā/grupā/ ar auditoriju, brīvi variējot ar sadarbošanās paņēmieniem.
Jaunrade.	Veido runu, akcentējot savu individuālo stilu.	Izmanto oriģinālus izteiksmes līdzekļus runas un tēla/paštēla veidošanai un savas pārliecības argumentācijai.	Eksperimentē ar dažādiem izteiksmes līdzekļiem, lietojot atbilstošākos savam priekšnesumam. Tajā iekļauj vispārzināmu naratīvu atbilstoši savam nolūkam.	Izmanto dažādus uzstāšanās situācijai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, variē ar to izmantošanu.	Izmanto dažādus uzstāšanās situācijai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, lieto improvizācijas prasmes, vēstījot par kursā apgūto un savu prasmju attīstību.
Pašvadīta mācīšanās.	Ar skolotāja atbalstu plāno un veido uzstāšanos, tēmas izpētei paredzot izmantot dažādus pieejamus informatīvus avotus. Reflektē par savu stresa pārvarēšanas stratēģiju.	Plāno uzstāšanās izteiksmes līdzekļus, veido un iestudē uzstāšanos. Reflektē par sadarbību ar auditoriju.	Plāno izteiksmes līdzekļus, veido un iestudē uzstāšanos (teksts, mutvārdu runa, ķermeņa plastika). Uzstāšanās laikā kontrolē izteiksmes līdzekļu lietojumu. Reflektē par savu radošo procesu.	Plāno un prasmīgi izmanto konkrētajam runas veidam atbilstošus izteiksmes līdzekļus. Reflektē par savu pieredzi dažādās profesionālās situācijās.	Lieto un pielāgo izteiksmes līdzekļus konkrētajam uzstāšanās veidam, situācijai. Skaidro savu radošo, organizatorisko un tehnisko ieceres īstenošanas procesu.

2. pielikums. Skolēna personīgo prasmju audita struktūras paraugs

Skolēns veic ierakstus, prasmes formulējot saviem vārdiem un saskaņā ar prasmju attīstības dinamikas rubrikā definēto.

	Ķermeņa plastika		Mutvārdu runas tehnika		Orientēšanās fiziskajā un skaniskajā telpā	Vēstījums atbilstoši mērķim	Refleksija
	Stāja, poza	Žesti, mimika	Artikulācija, elpošana, balss raidīšana	Intonācija, runas melodija	Vieta telpā attiecībā pret auditoriju – redzamība, dzirdamība	Skaidra, saprotama, personiski būtiska, auditorijai saistoša ideja, vēstījums	Pašsajūta
Kursu uzsākot.							
1. moduli noslēdzot.							
2. moduli noslēdzot.							
3. moduli noslēdzot.							
4. moduli noslēdzot.							
Refleksijā, kursu noslēdzot.							

3. pielikums. Skolēnam apgūstamo jēdzienu skaidrojums

Argumentācija – viedokļa pamatošana ar faktiem, autoritāšu viedokļiem, normatīviem regulējumiem, analogijām.

Autentiska runa – dabiska izturēšanās uzstāšanās laikā ar iespējami minimālu spriedzi, “nepazaudējot” sevi, savu personību.

Balss raidīšana – variēšana ar balsi attiecībā pret mērķauditoriju un citiem komunikācijas dalībniekiem ar mērķi nodrošināt uztveramību.

Debates – domu apmaiņa par kādu jautājumu/kontroversālu jautājumu/problēmu/tematu, ievērojot runas etiķeti.

Diskusija – kontroversāla jautājuma/problēmas/temata publiska apspriešana, argumentējot viedokļus.

Fiziskā telpa – telpa, kurā atrodas komunikācijas dalībnieki.

Gids – persona, kas citus iepazīstina ar: vietu, paredzamo notikumu, tā apstākļiem, situācijām, darbībām u. tml.

Informatīva uzstāšanās – informācijas nodošana mērķauditorijai, mērķauditorijas informēšana par noteiktu tēmu.

Komunikācija – sazināšanās, izmantojot verbālus, paraverbālus (intonācija, zemteksti) un neverbālus izteiksmes līdzekļus.

Lifta runa – lifta runas (*elevator pitch*) prasmes – māka prezentēt pārliecinošu stāstu ļoti īsā laikā (no 30 sekundēm līdz pāris minūtēm).

Moderators – diskusijas, programmas, pasākuma vadītājs.

Muzikālais noformējums – mūzikas vai skanisko efektu izvēle, kas rada pasākuma tematam un veidam atbilstošu noskaņu un atmosfēru, skaniski papildina runātāja/pasākuma vadītāja uzstāšanos; var būt “dzīvs” muzikāls/skanisks izpildījums vai atskaņots ar tehnikas palīdzību.

Naratīvs – 1) stāsts vai notikumu virknes apraksts, 2) īpašs veids, kā skaidrot un izprast notikumus.

Paraverbāls – tāds, kas komunikācijā lieto intonāciju mērķa sasniegšanai.

Paštēls – tēls, kas izriet no paša personības, būt pašam.

Pārliecināšanas uzstāšanās – mērķauditorijas pārliecināšana par ideju, projektu, produktu, viedokli u. tml.

Prezentācija – uzstāšanās veids, saistošā un pārliecinošā formā piedāvājot mērķauditorijai savu produktu, ideju, informāciju, aktualitāti, reklāmu vai jebko citu, par ko auditorija jāpārliecina, lietojot dažādus izteiksmes līdzekļus bez/ar dažādiem tehniskiem uzskates līdzekļiem (t. sk. video, slaidrāde, audio demonstrējums vai skanisks noformējums).

Profesionālā situācija – situācija, kurā runātājs darbojas, iejūtoties tēlā un lietojot konkrētai profesijai, nodarbes veidam atbilstošus izteiksmes līdzekļus (TV diktors, komentētājs, advokāts, jurists).

Psihoemocionālā pārliecība – emociju pārvaldība psiholoģisku uzdevumu veikšanai.

Publiska ārtelpa – sabiedrībai pieejama vieta brīvdabā, kur notiek pulcēšanās, dažādi pasākumi, notikumi.

Publiska telpa – sabiedrībai pieejama vieta, kur notiek pulcēšanās, dažādi pasākumi, notikumi; arī ikvienam pieejama mediju vide.

Publiska uzstāšanās – informatīva, pārliecināšanas vai mākslinieciska/svētku runa, priekšnesums publikas priekšā.

Retorika – runas mākslas teorija un prakse; ievērojamākais antīkās pasaules retorikas teorētiķis ir sengrieķu filozofs Aristotelis, kurš definējis trīs fundamentālus retorikas elementus: *ethos* jeb ticamība un reputācija; *pathos* jeb kaisle un emocijas; *logos* jeb loģika un pamatojums.

Runas etiķete – runātāja/pasākuma komunikatīvās uzvedības (runas) atbilstība/pielāgošana pasākuma tematam, profesionālajai vai saskarsmes situācijai.

Runas higiēna – tehniski un saturiski nosacījumi runātājam: rūpes par balsi, balss treniņš, pārvaldot visu ķermeni, primāri atbrīvojoties no muskuļu sasprindzinājuma, kas rodas uztraukuma rezultātā, negatīvām domām, nepārliecinātības, un koncentrējoties, lai 1) sarunas biedrs dzirdētu, ko viņam gribi teikt, 2) ar vēstījumu netiktu aizskarta sarunas biedra cieņa.

Runas melodija – vārdu virknējums ritmiskā un loģiskā plūjumā, ar atšķirīgām intonācijām un dažādos augstumos (piemēram, spalgi vai dobji) izrunātu tekstu. Ritmizētam un neritmizētam tekstam runas melodiju veido atšķirīgi vārdu uzsvērumi, izrunas skaļums un pauzējums.

Skaniskā telpa – skaņu piepildījums telpā, skaņu pielāgošana fiziskajai telpai un mērķauditorijai.

Skaņas pastiprinājums – skaņas intensitātes palielinājums, izmantojot tehnoloģijas (mikrofons u.c. skaņu pastiprinošas iekārtas).

Svētku/mākslinieciska uzstāšanās – ritmizēta vai neritmizēta runa ar mērķi radīt māksliniecisku pārdzīvojumu.

Tēls/loma – ar dažādiem izteiksmes līdzekļiem radīta iejušanās no paštēla atšķirīgā tēlā.

Vēstījums – galvenā ziņa mērķauditorijai, kuru tā “nolasa”/uztver runātāja uzstāšanās laikā ar nodoto informāciju, ideju, viedokli.

Vizuālā etiķete – runātāja/pasākuma vadītāja vizuālā tēla, komunikatīvās uzvedības atbilstība/pielāgošana pasākuma (svētku) tematam un/vai veidam, kas vizuāli papildina runātāja/pasākuma vadītāja uzstāšanos vai ir atbilstoša uzstāšanās profesionālajai etiķetei, piemēram, uzrunai valsts svētkos, skolas pasākumā vai kādā neformālā izklaides pasākumā.

4. pielikums. Snieguma līmeņu aprakstu paraugi

Snieguma līmeņu apraksts 1. tematiskajam modulim – INFORMATĪVA RUNA UN UZSTĀŠANĀS

Sasniedzamais rezultāts – lieto vēstījumam atbilstošus ķermeņa plastikas izteiksmes līdzekļus skaidram, pārliecinošam informācijas vēstījumam, reflektē par savu procesu.

Kritērijs	Snieguma līmenis			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Ķermeņa pārvaldība atbilstoši informācijas veidam (atbrīvotība, poza, žesti, mīmika).	Ķermeņa plastika paštēlā. Daļēji atbrīvoti.	Ķermeņa plastika paštēlā. Kustības atbrīvotas.	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c. atbilstoši uzstāšanās mērķim – informēt – un tās neitrālajam raksturam (oficiālais).	Lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c. atbilstoši uzstāšanās mērķim – informēt – un tās neitrālajam raksturam (oficiālais). Skaidro kustību lietojumu.
Vēstījuma atbilstība mērķim, uztveramība.	Noprotama galvenā doma stāstījumā auditorijai.	Vēstījumā lieto izteiksmes līdzekļus (salīdzinājumi, personīgās pieredzes piemēri u. c.) atbilstoši auditorijai un vēstījuma mērķim.	Skaidrs, saprotams, personiski būtisks vēstījums auditorijai saistošā veidā. Mērķtiecīgi lieto izteiksmes līdzekļus (salīdzinājumi, personīgās pieredzes piemēri u. c.).	Skaidrs, saprotams, personiski būtisks vēstījums auditorijai saistošā veidā. Mērķtiecīgi lieto izteiksmes līdzekļus (salīdzinājumi, personīgās pieredzes piemēri u. c.). Iesaka klasesbiedriem, kā uzlabot viņu demonstrējumus..
Procesa apzinātība refleksijā.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā, pamato vēstījuma izvēli.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā, demonstrējuma veidošanas procesu, pamato vēstījuma izvēli.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā, demonstrējuma veidošanas procesu, pamato vēstījuma izvēli. Skaidro vēstījuma pilnveidošanas iespējas gan šai, gan citām auditorijām. Piedāvā ieteikumus citiem demonstrējuma uzlabošanai.

Snieguma līmeņu apraksts 2. tematiskajam modulim – PĀRLIECINĀŠANAS RUNA UN UZSTĀŠANĀS. Lifta runa

Sasniedzamais rezultāts – Īsteno sadarbības ar auditoriju un argumentācijas prasmes “lifta runas” demonstrējumā, pārvalda skanisko telpu, izmanto oriģinālus izteiksmes līdzekļus runas un tēla veidošanai, reflektē par apzināto procesu.

Kritērijs	Snieguma līmenis			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Sadarbība ar auditoriju/partneri.	Sadarbojas ar auditoriju/partneri uzstāšanās laikā, reizēm uzturot acu kontaktu.	Sadarbojas ar auditoriju/partneri uzstāšanās laikā, uztur acu kontaktu, ievēro auditorijas/partnera reakciju komunikācijā.	Sadarbojas ar auditoriju/partneri uzstāšanās laikā, demonstrējot psihoemocionālo pārliecību un realizējot runas mērķi. Izmanto sadarbības veicināšanai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, kas nodrošina auditorijas/partnera uzmanību.	Sadarbojas ar auditoriju/partneri uzstāšanās laikā, demonstrējot psihoemocionālo pārliecību un realizējot runas mērķi. Izmanto sadarbības veicināšanai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, kas nodrošina auditorijas/partnera uzmanību. Pārvar auditorijas/partnera provokatīvo komunikāciju.
Argumentācijas lietošana runā.	Veido runu, izmēģinot argumentācijas lietošanu.	Veido runu atbilstoši mērķim. Vārdiskā darbībā lieto dažus argumentus.	Veido runu atbilstoši uzstāšanās mērķim, argumentējot gan vārdiskā, gan paraverbālā darbībā.	Mērķtiecīgi un brīvi veido runu atbilstoši uzstāšanās mērķim, argumentējot gan vārdiskā, gan paraverbālā darbībā. Koriģē, iesaka uzlabojumus citiem.
Orientēšanās skaniskajā telpā atbilstoši komunikācijas mērķim.	Daļēji lieto balsis iespējas (dikciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) runas demonstrācijā. Lieto skaņas pastiprinošu tehniku, neievērojot tās specifiku.	Lieto balsis iespējas (dikciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) runas demonstrācijā. Lieto skaņas pastiprinošu tehniku, daļēji ievērojot tās specifiku.	Izmanto balsis iespējas (dikciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) un balsis iespēju variācijas atbilstoši telpas ietilpībai vai situācijai ārtelpā, iekštelpā un tēlam/paštēlam. Lieto skaņas pastiprinošu tehniku, ievērojot tās specifiku.	Mērķtiecīgi un brīvi izmanto balsis iespējas (dikciju, artikulāciju, skaļumu, intonācijas, runas melodiju u. c.) un balsis iespēju variācijas atbilstoši telpas ietilpībai vai situācijai ārtelpā, iekštelpā un tēlam/paštēlam. Lieto skaņas pastiprinošu tehniku, ievērojot tās specifiku. Skaidro savu darbību, iesaka uzlabojumus citiem.
Izteiksmes līdzekļu lietošana runas un tēla veidošanai.	Neizmanto izteiksmes līdzekļus runas un tēla/paštēla veidošanai.	Izmanto rutīnas izteiksmes līdzekļus (skaļuma variācija, vizuāli akcenti) runas un tēla/paštēla veidošanai.	Izmanto oriģinālus izteiksmes līdzekļus runas un tēla/paštēla veidošanai un savas pārliecības argumentācijai.	Izmanto oriģinālus izteiksmes līdzekļus runas un tēla/paštēla veidošanai un savas pārliecības argumentācijai. Skaidro izteiksmes līdzekļu izvēli, iesaka uzlabojumus citiem.

Snieguma līmeņu apraksts 3. tematiskajam modulim – MĀKSLINIECISKĀ/SVĒTKU RUNA UN UZSTĀŠANĀS

Sasniedzamais rezultāts – izveidots mākslinieciskās uzstāšanās priekšnesums (izpildījums, pasākuma moderēšana), īstenojot māksliniecisko izteiksmes līdzekļu (ķermeņa plastika, mutvārdu runas tehnika, tehnisko līdzekļu lietojums u. c.) izmantošanu atbilstoši vēstījumam un priekšnesumā ietvertajam naratīvam.

Kritērijs	Snieguma līmenis			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Ķermeņa pārvaldība atbilstoši mākslinieciskās uzstāšanās veidam (atbrīvotība, poza, žesti, mīmika).	Ķermeņa plastika tēlā. Daļēji atbrīvoti.	Ķermeņa plastika tēlā. Kustības atbrīvotas. Lieto žestus, mīmiku.	Ķermeņa plastika tēlā. Kustības atbrīvotas. Žesti, poza, mīmika atbilstoši priekšnesuma saturam un auditorijai.	Ķermeņa plastika tēlā. Kustības atbrīvotas. Žesti, poza, mīmika atbilstoši priekšnesuma saturam un auditorijai. Skaidro kustību lietojumu.
Māksliniecisko izteiksmes līdzekļu (mutvārdu runas tehnika, tehnisko līdzekļu lietojums u. c.) izmantošana mērķa sasniegšanai.	Lieto dažus mutvārdu runas izteiksmes līdzekļus (skaļuma variēšana, intonācijas).	Mērķtiecīgi lieto mākslinieciskos izteiksmes līdzekļus (mutvārdu runas tehnika, tehnisko līdzekļu lietojums u. c.) mērķa sasniegšanai.	Eksperimentē ar dažādiem izteiksmes līdzekļiem, lietojot atbilstošākos savam priekšnesumam.	Eksperimentē ar dažādiem izteiksmes līdzekļiem, lietojot atbilstošākos savam priekšnesumam. Skaidro to lietojumu. Iesaka citiem uzlabojumus priekšnesuma īstenošanai.
Naratīva izpratne, skaidrojot sava demonstrējuma ieceri un īstenojumu.	Runā par sava priekšnesuma saistību ar kādu no populārākajiem naratīviem.	Skaidro priekšnesuma saistību ar kādu no populārākajiem naratīviem, pieminot sava priekšnesuma izveides procesu.	Skaidro priekšnesuma saistību ar kādu no populārākajiem naratīviem.	Skaidro priekšnesuma saistību ar kādu no populārākajiem naratīviem. Pamato tā izvēli savam demonstrējumam. Diskutē par klasesbiedru priekšnesumos ietvertajiem naratīviem.
Procesa apzinātība refleksijā.	Runā par savām sajūtām demonstrējumā.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā, pamato vēstījuma izvēli.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā, demonstrējuma veidošanas procesu, pamato vēstījuma izvēli.	Reflektē par savām sajūtām demonstrējumā, demonstrējuma veidošanas procesu, pamato vēstījuma izvēli. Skaidro vēstījuma pilnveidošanas iespējas, kas izmantojamas šai un citām auditorijām.

Snieguma līmeņu apraksts 4. tematiskajam modulim – CITAS PUBLISKAS FUNKCIJAS UN KOMUNIKĀCIJAS (diskusija, intervija, prezentācija)

Sasniedzamais rezultāts – piedalās vai vada diskusiju, intervē vai darbojas kā gids, lietojot atbilstošu ķermeņa plastiku komunikācijā, ievērojot runas etiķeti, pārvaldot telpu un veidojot efektīvu sadarbību ar auditoriju/partnerību, demonstrējot izpratni par publiskās telpas pārvaldību.

Kritērijs	Snieguma līmenis			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apgūvis	Apgūvis padziļināti
Ķermeņa plastikas pārvaldīšana komunikācijā.	Izmēģina ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – piedalīties diskusijā, vadīt interviju/ekskursiju.	Lieto dažus ķermeņa plastikas elementus (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – vadīt diskusiju/piedalīties diskusijā, vadīt interviju/ekskursiju.	Mērķtiecīgi lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – vadīt diskusiju/piedalīties diskusijā, vadīt interviju/ekskursiju.	Mērķtiecīgi un brīvi lieto ķermeņa plastiku (stāju, gaitu, kustības, žestus, mīmiku u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim – vadīt diskusiju, vadīt interviju/ekskursiju.
Runas etiķetes ievērošana.	Veido runu, izmēģinot runas etiķetes lietošanu.	Veido runu atbilstoši mērķim – vadīt diskusiju/piedalīties diskusijā, vadīt ekskursiju. Ievēro dažus runas etiķetes nosacījumus.	Veido runu atbilstoši uzstāšanās mērķim – vadīt diskusiju/piedalīties diskusijā, vadīt ekskursiju. Ievēro runas etiķeti.	Mērķtiecīgi un brīvi veido runu atbilstoši uzstāšanās mērķim – vadīt diskusiju, ekskursiju. Ievēro runas etiķeti, skaidro tās lietojumu. Koriģē, iesaka uzlabojumus citiem.
Orientēšanās fiziskajā telpā atbilstoši komunikācijas mērķim.	Darbojas komunikācijā citu organizētā fiziskās telpas pārvaldībā.	Izmanto kādu no telpas pārvaldības elementiem (plānus – priekšplānu, vidus plānu, dibenplānu vai ievēro atbilstoša apgaismojuma principus).	Mērķtiecīgi izmanto visus telpas plānus (priekšplānu, vidus plānu, dibenplānu) atbilstoši diskusijas telpai un apgaismojumam, nodrošinot optimālu redzamību un sadarbību ar auditoriju/partnerību.	Mērķtiecīgi un brīvi izmanto visus telpas plānus (priekšplānu, vidus plānu, dibenplānu) atbilstoši diskusijas telpai un apgaismojumam, nodrošinot optimālu redzamību un sadarbību ar auditoriju/partnerību. Skaidro savu darbību, iesaka uzlabojumus citiem.
Sadarbība ar auditoriju/partnerību, demonstrējot izpratni par publiskās telpas pārvaldību.	Lieto dažus partnerību un sadarbību veicinošus elementus (acu kontakts vai komunikācijai atbilstošs attālums ar auditoriju/partneri, vai ieinteresētība auditorijā/partnerī).	Sadarbojas partnerībā/ar auditoriju, īstenojot komunikācijas mērķi – piedalīties /vadīt diskusiju/ekskursiju, intervēt. Demonstrē daļēju izpratni par publiskās telpas pārvaldību.	Sadarbojas partnerībā/grupā un ar auditoriju, īstenojot komunikācijas mērķi – piedalīties/vadīt diskusiju/ekskursiju, intervēt. Skaidro savas darbības publiskās telpas pārvaldībā..	Sadarbojas partnerībā/grupā un ar auditoriju, īstenojot komunikācijas mērķi – piedalīties/vadīt diskusiju/ekskursiju, intervēt. Skaidro savas darbības publiskās telpas pārvaldībā, iesaka uzlabojumus citiem.

Snieguma līmeņu apraksts MUTVĀRDU REFLEKSIJAI kursa apguves noslēgumā

Sasniedzamais rezultāts – vienā no moduļos apgūtajiem uzstāšanās veidiem reflektē par savu pieredzi kursa programmas apguvē un atzīmēto prasmju attīstības dienasgrāmatā (portfoliā).

Kritērijs	Snieguma līmeņa apraksts			
	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Mutvārdu runas tehnikas pārvaldīšana.	Individualizē runu atbilstoši tēlam/ paštēlam.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim un tās stilistiski emocionālajai ekspresijai. Individualizē runu atbilstoši tēlam/paštēlam.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim, pielāgojot mutvārdu runu arī neprognozētās, mainīgās uzstāšanās situācijās.	Veido runu (runas melodiju, intonācijas u. c.) atbilstoši uzstāšanās mērķim, pielāgojot mutvārdu runu arī neprognozētās, mainīgās uzstāšanās situācijās. Skaidro savas un citu runas izteiksmes līdzekļu lietojumu.
Jaunrade apgūto prasmju un iegūtās pieredzes prezentēšanai.	Lieto rutīnas izteiksmes līdzekļus (skaļuma variēšana, vizuālie akcenti) runas un tēla/ paštēla veidošanai.	Lieto dažus oriģinālus izteiksmes līdzekļus savas pieredzes prezentēšanai.	Izmanto dažādus uzstāšanās situācijai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, lieto improvizācijas prasmes, vēstījot par kursā apgūto un savu prasmju attīstību.	Izmanto dažādus uzstāšanās situācijai atbilstošus izteiksmes līdzekļus, lieto improvizācijas prasmes, vēstījot par kursā apgūto un savu prasmju attīstību. Skaidro izteiksmes līdzekļu lietojumu un iespējas snieguma pilnveidošanai.
Pašvadītas mācīšanās prasmju skaidrojums refleksijā.	Reflektē par savu prasmju attīstību kursa apguves laikā.	Reflektē par savu radošo procesu prezentācijā un savu prasmju attīstību kursa apguves laikā, procesa attēlojumu dienasgrāmatā (portfoliā) un tās nozīmi.	Reflektē par savu radošo procesu prezentācijā un savu prasmju attīstību kursa apguves laikā, procesa attēlojumu dienasgrāmatā (portfoliā) un tās nozīmi. Skaidro savu radošo, organizatorisko un tehnisko prezentācijas ieceres īstenošanas procesu.	Reflektē par savu radošo procesu prezentācijā un savu prasmju attīstību kursa apguves laikā, procesa attēlojumu dienasgrāmatā (portfoliā) un tās nozīmi. Skaidro savu radošo, organizatorisko un tehnisko prezentācijas ieceres īstenošanas procesu. Analizē citu klasesbiedru izaugsmi kursa satura apguvē.

5. pielikums. Izziņas literatūra

- Alekse, I. *Runāt prasme*. Rīga: RaKa, 2003.
- Apele, A. *Runas māksla*. Rīga: Zvaigzne, 1982.
- Apele, A. *Prasme runāt publiski*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
- Apsalons, E. *Komunikācijas kompetence. Kā saprasties un veidot attiecības*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2013.
- Apsalons, E. *Valodas lietojuma loģika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011.
- Aristotelis. *Runas māksla. Rētorika*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2020.
- Bono, E. *Sešas domāšanas cepures*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2021.
- Bredberijs, E. *Izcilas prezentācijas prasmes*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
- Brēdemeiers, K. *Melnā retorika*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008.
- Daudziņa, Z. *Aktiera runa 21.gadsimta latviešu teātrī*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2022.
- Dārlinga, D.L. *Mode, tērps un veiksmē*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Denijs, R. *Prasme sazināties un uzstāties*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2002.
- Diksone, A. *Grūtās sarunas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007.
- Dobelli, R. *Skaidrās domāšanas māksla*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2014.
- Dobelli, R. *Gudrās rīcības māksla*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2015.
- Freimanis, I. *Laiks. Laikmets. Mode*. Rīga: Madris, 1998.
- Geikina, S. *Retorikas pamati*. Rīga: RaKa, 2003.
- Gibsone, R. *Tērpi un maskas*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1997.
- Glāsa, L. *Ķermeņa valoda*. Rīga: Valters un Rapa, 2005.
- Hindls T. *Prasme uzstāties*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
- Jansons, J.A. *Latviešu masku gājieni*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.
- Kramiņš, E. *Retorikas rokasgrāmata. Runāsim skaidri, spilgti, iedarbīgi!* Rīga: BA Turība, 2016.
- Kramiņš, E. *Runas prasme saziņā*. Rīga: Turība, 2005.
- Laipniece, I. *Teātra māksla 7.–9. klasei*. Autorizdevums, 2022.
- Mencels, V. *Retorika*. Rīga: BALTA eko, 2002.
- Mencels, V. *Retorika: prasme brīvi un pārliecinoši runāt*. Rīga: De Novo, 2002.
- Mendziņa, Dz. *Vārds, doma, runa*. Rīga: Sol Vita, 2004.
- Ozola, E., Plaudis, J. A. *Mīmika un žesti*. Rīga: Jumava, 2016.
- Parute, E. *Stila un modes enciklopēdija*. Rīga: Jumava, 2013.
- Pīgita, G. *Maskas un tērpi*. Rīga: Kontinents, 2006.
- Pīzi, A., Pīzi, B. *Ķermeņa valoda: kā atminēt sarunbiedra domas pēc viņa stājas un kustībām*. Rīga: Jumava, 2006.
- Runā raiti! Skaitāmpanti*. Rīga: Zvaigzne ABC, 1996.

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ